

*Патик Леся Леонідівна,
старший викладач кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук*

ЕКСПЕРТНІ ПОМИЛКИ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ ДОКУМЕНТІВ, НАДІЛЕНИХ СПЕЦІАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ ЗАХИСТУ

Наявність експертних помилок негативно впливає не лише на хід та результати проведеного дослідження, але й досудове слідство в цілому, а також підриває авторитет експертної служби взагалі. Однак вони трапляються в силу тих чи інших причин, і фахівці змушені приділяти увагу для їх викорінення.

Відтак, зосередимо увагу на понятійному апараті розглядуваної категорії проблемних питань. Так, під експертною помилкою вважають ненавмисні неправильні судження, дії чи бездіяльність судового експерта під час проведення дослідження, що реалізуються у його письмових висновках через неправильне отримання і переробку інформації, джерелом яких можуть бути психічні, соціальні, біологічні якості експерта як фахівця у певній галузі знань [1, с. 7].

Недостатня уважність експертів при перевірці документів, представлених на дослідження, призводить до неточностей, затягування досудового розслідування, а поверхневе вивчення обставин кримінального провадження може призвести до експертної помилки, що у свою чергу переросте у помилку судову [2, с. 12-13].

На жаль, на сьогодні можна сформулювати низку недоліків у висновках експертів, які породжували помилки, а саме: 1) недостатньо сформульовані питання, покладені на вирішення експертизи; 2) порушення експертної методики; 3) недоліки опису дослідження, формування висновків і оформлення проведених результатів.

Наведені вище недоліки пов'язані із конкретними причинами, які з року в рік залишаються актуальними, і в силу певних обставин не можуть викоринитися. Зокрема слід назвати такі основні причини: 1) велике навантаження працівників експертних підрозділів; 2) відсутність повної та належної навчально-методичної літератури з усіх видів експертних досліджень; 3) небажання експертів, особливо з великим стажем роботи, здійснювати повну описову частину дослідження; 4) некомпетентність молодих експертів-криміналістів тощо.

Класично експертні помилки поділяють на: 1) об'єктивні (представлення експерту неповноцінного вихідного матеріалу, порушення строків проведення експертизи, відсутність розроблених методик дослідження, відсутність відомостей про ознаки досліджуваних об'єктів та критеріїв їх оцінки, недостатня укомплектованість криміналістичною технікою експертних підрозділів); 2) суб'єктивні (професійна некомпетентність та упущення експерта - халатне ставлення до роботи, проведення поверхневого дослідження тощо, неналежна кваліфікація експерта тощо) [1, с. 8-9; 3, с. 6-8].

Для прикладу, при дослідження підписів, трапляються випадки близької їх подібності, а дрібні розбіжні графічні ознаки недостатньо чітко виражені, в результаті чого при дослідженні їм не приділяється увага і вони невірною оцінюються. У таких умовах експерт здійснює помилки і формує висновки про справжність підпису лише на основі схожих графічних ознак.

Експертні помилки, при дослідженні документів, наділених спеціальними засобами захисту, пов'язані із сукупністю таких негативних фактів: 1) неволодіння окремих експертів інформацією щодо наявності та технології нанесення тих чи інших засобів захисту; 2) неповне дослідження; 3) відсутність зразків документів для проведення порівняльного дослідження; 4) формування недостатньо обґрунтованих висновків; 5) неналежним чином сформульовані питання експерту [4, с. 98-100].

Не можна не погодитися з думкою Н.І. Клименко, що підвищення наукового рівня і запобігання експертних помилок залежить не лише від якості поданих експертові об'єктів, а й від професійної підготовки, кваліфікації й досвіду експерта, інших його суб'єктивних якостей, які зведуть до мінімуму вплив суб'єктивних факторів і вироблять об'єктивні критерії оцінювання виявлених ознак [5, с. 12].

Як бачимо, перелічені фактори породжують експертні помилки і підривають авторитет працівників правоохоронних органів, ставлять під сумнів можливості судової експертизи. Тому, слід постійно вести роботу щодо встановлення причин та механізму виникнення експертних помилок та удосконалення методів їх попередження.

Список використаних джерел:

1. Абрамова В. М. Експертні помилки: сутність, генезис, шляхи подолання : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза» / В. М. Абрамова. - К., 2005. - 18 с.

2. Кулагин П.Г. Криминалистическое исследование документов, удостоверяющих личность / [под общ.ред. В. Н. Рощина]. - М.: типография им. Воровского, 1959. - 95 с.

3. Скрипилева Н. А. О некоторых причинах совершения ошибок при производстве экспертиз и возможностях их предотвращения / Н. А. Скрипилева / Российский следователь. - 2003. - № 3. - С. 6-8.

4. Ляпичев В.Е. Некоторые проблемы производства судебнотехнической экспертизы документов, снабженных специальными защитными средствами / В. Е. Ляпичев, А.В. Досова, А.Г. Задоров // Вісник Луганського державного інституту внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. - Луганськ. - 2008. - Спец. випуск № 5, Ч. 2. - С. 96-101.

5. Клименко Н. І. Поняття і види експертного дослідження / Н. І. Клименко // Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. ДНДЕКЦ МВС України; КНУВС; [голов. ред. Є. М. Моїсєєв та ін.]. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. - № 2(6). - С. 10-17.